

مصاحبه خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران با دکتر ابراهیم یزدی (۷۴/۰۳/۱۱)

س ۱- در حالی که وزارت کشور نهضت آزادی را به عنوان یک حزب قانونی به رسمیت نمی‌شناسد، نهضت آزادی همچنان خواستار ادامه فعالیت به عنوان یک حزب سیاسی است:

اولاً: شما به عنوان یک عضو بلندپایه نهضت آزادی دلایل قانونی بودن فعالیت‌هایتان را چه می‌دانید؟

ج - بر طبق اصل ۲۶ قانون اساسی فعالیت احزاب سیاسی علی‌الطلاق آزاد است و به هیچ وجه مشروط به کسب مجوز از وزارت کشور نمی‌باشد. موضع وزارت کشور خلاف قانون اساسی و قانون احزاب است. وزیر محترم کشور به دفعات در مصاحبه‌های خود اعلام کرده‌اند که «نهضت آزادی چون مجوز ندارد، رسمیت ندارد» و لابد خواهند گفت چون رسمیت ندارد، مجوز هم ندارد! نه قانون اساسی و نه قانون احزاب فعالیت احزاب سیاسی را مشروط به دریافت مجوز از وزارت کشور ننموده است. در نامه مورخ ۷۳/۱۲/۲۲ وزارت کشور به نهضت آزادی آمده است که «درخواست تأسیس نهضت آزادی مورد قبول واقع نشده است و فعالیت تحت این عنوان خلاف قانون است.» نهضت آزادی در نامه ۷۴/۰۱/۲۶ خود به وزارت کشور به طور مبسوط پاسخ داده است که رؤس آن چنین است: «...»

۱- فعالیت احزاب سیاسی جز در مواردی که قانون آن را پیش‌بینی نموده علی‌الاصول آزاد است و «دریافت مجوز» در قانون فعالیت احزاب سیاسی شرط آزادی فعالیت شمرده نشده است. بلکه احزاب، در صورت تمایل، می‌توانند درخواست صدور پروانه (نه مجوز) نمایند.

هرچند در یکی از طرح‌های اولین دوره مجلس شورای اسلامی شرط کسب مجوز فعالیت برای احزاب سیاسی قید شده بود. اما مجلس آن را به دلیل تعارض با قانون اساسی مردود شناخته؛ حتی دریافت پروانه را هم به عنوان شرط فعالیت احزاب نپذیرفت.^۱ علاوه بر آن، پس از تصویب قانون فعالیت احزاب سیاسی در تیرماه ۱۳۶۰ در مجلس شورای اسلامی، شورای نگهبان حتی کسب مجوز از وزارت کشور برای راه‌پیمایی را نیز خلاف قانون اساسی دانسته مصوبه مجلس را عودت داد تا با تغییر واژه «اطلاع» (به وزارت کشور) به جای «مجوز» (از وزارت کشور)، آن را در تاریخ ۶۰/۰۶/۰۷ به تصویب نهایی گذرانند. در چنین فضا و شرایطی بود که حتی در اطلاعیه دادستان کل انقلاب پیرامون احزاب سیاسی،^۲ فعالیت آنها را علی‌الاصول آزاد اعلام کردند.

همانطور که می‌دانید قانون هرگز احزاب سیاسی فعال در گذشته را موظف به دریافت مجوز (و حتی پروانه) نکرده است بلکه پس از تصویب آئین‌نامه اجرایی فعالیت احزاب در مجلس شورای اسلامی، انطباق اساسنامه و مرامنامه با شرایط جدید را درخواست نموده است. به همین دلیل نهضت آزادی ایران با ارسال رونوشت اساسنامه و مرامنامه خود برای وزارت کشور تقاضای صدور پروانه کرده است. متأسفانه اجرای قانون احزاب علیرغم وعده وزیر کشور وقت، آقای ناطق نوری در تاریخ ۶۴/۰۳/۱۵،

۱. به مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی صفحات ۱۱۹-۱۲۰-۱۷۱-۱۷۵-۱۷۸ مراجعه گردد.

۲. در تاریخ ۶۰/۱/۱۹

همچنان معوق ماند.

در ۶۶/۰۸/۲۸ وزیر کشور بعدی (آقای محتشمی) طی اطلاعیه‌ای تصمیم برای اجرای قانون فعالیت احزاب را اعلام داشت و همزمان معاون سیاسی ایشان اظهار نمود، «آن دسته از احزاب سیاسی که قبل از تصویب قانون تأسیس شده‌اند فقط باید مرامنامه و اساسنامه خود را با مقررات جدید تطبیق دهند.»

نمایندگان نهضت آزادی پس از مراجعات مکرر و مذاکرات فراوان با مسئولین دفتر کمیسیون ماده ۱۰ و ملاقات با وزیر کشور وقت، تغییرات لازم در اساسنامه و مرامنامه را به منظور انطباق با آئین‌نامه اجرایی جدید اعمال نموده و نسخه‌ای از آن را به وزارت کشور ارسال نمودند.

متأسفانه کمیسیون ماده ۱۰ بدون توجه به قانون احزاب که اتخاذ تصمیم درباره ادامه یا توقف فعالیت احزاب را به موجب اصل ۱۶۸ قانون اساسی به عهده دادگاه‌های عادی و علنی و با حضور هیئت منصفه گذاشته است، در بررسی درخواست نهضت آزادی از محدوده وظایف قانونی خود خارج شده در نقش مدعی و قاضی به صدور ادعانامه و قضاوت علیه نهضت آزادی اقدام و از صدور پروانه استتکاف ورزید. که این جمعیت طبق ماده ۱۳ قانون احزاب به خاطر چنین تخلفی به دادگاه شکایت نمود.

۲- در نامه وزارت کشور آمده است که درخواست تأسیس نهضت آزادی مورد تصویب واقع نگردیده و رد شده است. اولاً نهضت آزادی درخواست اجازه تأسیس ننموده بود. ثانیاً مردم ایران و تمامی دست‌اندرکاران و مسئولین رده بالای مملکت می‌دانند که نهضت آزادی ایران سالها قبل از انقلاب اسلامی (اردیبهشت ۱۳۴۰) تأسیس شده و تا قبل از پیروزی انقلاب، علیرغم فراز و نشیب‌ها، فشارهای سیاسی، زندان و زجر رهبران و فعالین آن، به مبارزه سیاسی علیه استبداد سلطنتی و سلطه بیگانه و فعالیت‌های فرهنگی اسلامی، در داخل و خارج کشور اشتغال داشته‌اند. اکثریت رهبران و فعالین آن از جمله مرحومین بازرگان، طالقانی، شریعتی، چمران، عطایی و رادنیا بارها بازداشت، محاکمه و سالها در زندانهای شاه یا آواره وطن بوده‌اند و به همین دلیل رهبر فقید انقلاب برای عضویت در شورای انقلاب و دولت موقت از آنان دعوت کرده است. بنابراین ندیده گرفتن سوابق نهضت آزادی که ۳۴ سال قبل تأسیس گردیده و مخالفت با تأسیس آن؟! که هرگز چنین درخواستی انجام نشده است، علاوه بر مخالفت صریح با قانون فعالیت احزاب «تجاهل العارف» محسوب می‌شود.

۳- هیچ قانونی به وزارت کشور یا دیگر نهادهای دولتی اجازه نداده است رأساً فعالیت احزاب سابقه‌دار، از جمله نهضت آزادی را غیرقانونی اعلام نمایند. مقامات مسئول دولتی مجاز نیستند تمایلات و نظریات سیاسی خود را قانون تلقی نمایند. در ابلاغ چنین احکامی لازم است استنادات قانونی اعلام گردد تا مطابق آن عمل شود.

۴- نهضت آزادی ایران علیرغم تخلف کمیسیون ماده ۱۰ و با شکایت به مراجع قانونی، خود را موظف به رعایت مقررات دانسته به همین دلیل پس از درگذشت زنده‌یاد مرحوم مهندس مهدی بازرگان، انتخاب دبیرکل خود را رسماً طی نامه مورخ ۷۳/۱۱/۲۷ به وزارت کشور اطلاع داده است. اکنون نیز با استفاده از حقوق به رسمیت شناخته شده در قانون اساسی جمهوری اسلامی و قانون فعالیت احزاب همچنان با توکل به خدا و استعانت از او به فعالیت در محدوده امکانات و مقدرات ادامه داده حق‌گویی و دفاع از حقوق مردم را وظیفه مسلمانان و شرط اطاعت و عبادت الهی می‌داند...

ثانیاً: در صورتی که وزارت کشور به نهضت آزادی اجازه فعالیت ندهد، نهضت آزادی چه مشی و شیوه‌ای را اتخاذ خواهد کرد؟

ج - نهضت آزادی ایران بر طبق ماده ۱۳ قانون احزاب از وزارت کشور به دادگاه شکایت کرده است. به موجب این ماده از قانون احزاب، شکایت نهضت آزادی می‌بایستی بر طبق اصل ۱۶۸ قانون اساسی در حضور هیئت منصفه مورد رسیدگی قرار گیرد. تا زمانی که دادگاه صلاحیت‌داری که می‌بایستی بر طبق اصل ۱۶۸ قانون اساسی در حضور هیئت منصفه مورد رسیدگی قرار گیرد تشکیل گردد و رأی نهایی خود را صادر کند، نهضت آزادی در حد امکانات محدود خود به فعالیت خود ادامه خواهد داد و این را حق قانونی خود می‌داند.

س۲- جنابعالی در گفتگو با رابرت فیسک، نهضت آزادی را تلویحاً صدای اکثریت خاموش در ایران دانسته‌اید:

اولاً: شما تا چه اندازه نهضت آزادی را برخوردار از حمایت‌های مردم ایران می‌دانید؟

ج - در شرایط کنونی که امکانات فعالیت معمولی یک حزب سیاسی کلاً از نهضت آزادی سلب شده است، روزنامه‌میزان همچنان برخلاف قانون در توقیف است و از بکارگیری ساختمان نهضت برای فعالیت‌های حزبی ممنوع هستیم، و اعضا و علاقمندان، همچنان تحت فشار هستند و روزنامه‌ها و رسانه‌های گروهی از چاپ بیانیه‌ها و اخبار فعالیت‌های نهضت آزادی ممنوع می‌باشند، بررسی معنادار میزان حمایت مردم از نهضت آزادی میسر نمی‌باشد. اما اگر کسی بخواهد معیاری برای سنجش نسبی داشته باشد، مشارکت وسیع مردم، از تمام گروه‌ها و قشرها، در جریان تشییع جنازه و مراسم یادبود دبیرکل فقید نهضت آزادی، مرحوم مهندس بازرگان در تهران و شهرستانها، می‌تواند به عنوان نمونه خوبی از اعتبار مردمی نهضت آزادی در شرایط حاضر به حساب آید.

ثانیاً: منظورتان از اکثریت خاموش در ایران کیست؟

ج - منظور آن مردمی هستند که از اوضاع سیاسی و اقتصادی ناراضی هستند ولی امکان ابراز نظر را ندارند. در مناسبات کنونی قدرت سیاسی در ایران، حامیان و طرفداران دولت راه‌های فراوانی برای ابراز نظر و حمایت خود از دولت دارند. اما برای آنها که بخواهند اعتراض یا مخالفت خود را با سیاستها و اقدامات حاکمیت، به طور مسالمت‌آمیز نشان دهند امکانی وجود ندارد. در حالی که هیچکس نمی‌تواند وجود اعتراض و نارضایتی در میان مردم را انکار کند.

احزاب سیاسی مخالف می‌توانند کانالهای انعکاس این اعتراض و نارضایتی باشند. فقدان همین ابزارهای سیاسی است که منجر به ناآرامی‌ها و آشوب‌های کور و بعضاً تخریبی می‌گردد. کوشش نهضت آزادی ایران انعکاس صدای اعتراض این ناراضیان می‌باشد.

س۳- نهضت آزادی همواره شرایط فعلی ایران را بحرانی و نگران‌کننده می‌خواند. دلایل شما برای وجود این

بحران چیست و پیشنهادهای شما برای خروج از این بحرانی که شما از آن نام می‌برید، چیست؟

ج - هم بحرانهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی وجود دارند و هم برخی از این بحرانها نگران‌کننده می‌باشند. هر یک از این بحرانها ریشه‌ها و دلایل خاص خود را دارد. به اعتقاد نهضت آزادی شرط یا گام اول برای یافتن راه حل هر یک از این بحرانها، حل با تخفیف بحران سیاسی است. بحران سیاسی حاصل نادیده گرفتن اصول مصرحه در قانون اساسی جمهوری اسلامی، خصوصاً اصول مندرج در فصل سوم - حقوق ملت - می‌باشد. قانون اساسی یک میثاق یا قرارداد اجتماعی است. زمامداران منتخب مردم، به هنگام تصدی، بر طبق همین قانون برای حفظ و اجرای اصول آن سوگند یاد می‌کنند. تخلف از مفاد این عهد و پیمان نظیر تخلف از هر عهد و پیمانی، در روابط طرفین معاهده ایجاد بحران می‌کند. تخلف آشکار و مکرر

از اصول قانون اساسی و نادیده گرفتن بخش‌هایی از آن، ریشه بحران سیاسی کنونی است. به محض اینکه حاکمیت قدمهایی برای حل این بحران بردارد، و صادقانه قصد و اراده خود را در تمکین از این اصول نشان دهد، شرایط مناسب برای مشارکت همه صاحب‌نظران علاقمند به ایران و وفادار به آرمانهای انقلاب و جمهوری اسلامی در یافتن راه‌حل‌های مناسب بحران‌های دیگر از جمله اقتصادی، به وجود خواهد آمد. در واقع هنگامی که حاکمیت با پذیرفتن حق فعالیت آزاد احزاب و گروه‌های مخالف اما وفادار به قانون اساسی، و اعلام آن، راه را برای آشتی ملی باز کند و قدم اولیه برای یافتن راه‌حل بحران‌های اقتصادی نیز برداشته شده است.

س۴- با فوت مهندس بازرگان، آیا تغییری در موضعگیری نهضت آزادی پدید آمده است یا خیر؟ و آیا اطلاعیه اخیر نهضت آزادی برای شرکت گسترده مردم در انتخابات نشانه‌هایی از وجود این تغییر در دیدگاه نهضت آزادی نیست؟

ج - خیر. بعد از درگذشت شادروان مهندس بازرگان سئوالات مشابهی از ما شد. نهضت طی اعلامیه‌ای، به این سئوالات جواب داده است. مجدداً تکرار می‌کنیم: نهضت آزادی یک سازمان سیاسی براساس شورا است. سیاست‌ها و خط‌مشی نهضت چه از زمان زنده‌یاد مهندس بازرگان و چه بعد از آن توسط شورای مرکزی و دفتر سیاسی آن تعیین می‌گردد، و نه توسط یک فرد. و این سیاست‌ها همچنان به قوت خود باقی می‌باشند.

مسئله مشارکت در انتخابات مجلس آینده، در صورت تأمین شرایط لازم، از مدتها قبل، در زمان حیات آن فقید سعید در نهضت آزادی مطرح و به تصویب رسیده است. نهضت آزادی ایران هرگز با ملت و مملکت و انقلاب قهر نکرده است و هیچگاه نسبت به سرنوشت مملکت بی‌تفاوت نبوده است و همیشه مردم را به ترک بی‌تفاوتی و مشارکت فعال در سرنوشت خودشان دعوت می‌کرده است ولیکن متأسفانه این حاکمیت است که با سلب امکانات از گروه‌ها و احزاب سیاسی و ایجاد تضییقات مانع شرکت آزاد در انتخابات شده است. ما امیدواریم بار دیگر شاهد تکرار همان وضعیت نباشیم.

س۵- ارزیابی نهضت آزادی از گروه‌های طرفدار شیوه‌های براندازی همانند منافقین و سلطنت‌طلبان چیست؟

ج - نهضت آزادی ایران با براندازی مخالف است. این مخالفت خود را بارها با صراحت اعلام کرده است. نهضت آزادی ایران هم چنین توسل به دولت‌های خارجی را که دشمنی خود با ایران و اسلام را به کرات نشان داده‌اند، به کلی مردود می‌داند. ما معتقدیم مردم ایران به شدت وطن‌خواه هستند و غیرت ملی دارند. به همین دلیل عنصر ضد اجنبی در فرهنگ ملی - اسلامی ما بسیار ریشه‌دار و قوی است و کسانی را که به قدرتهای در حال جنگ با ایران پناه برده‌اند هرگز نخواهد بخشید.

در مورد سلطنت‌طلبان نیز باید متذکر شویم که اولاً: یکی از پیامدهای عمده انقلاب اسلامی ایران انقراض نظام پادشاهی در ایران است و نظام پادشاهی هرگز به ایران باز نخواهد گشت. ثانیاً: سلطنت‌طلبی با پهلوی‌طلبی متفاوت است. گروه مورد اشاره شما، در واقع پهلوی‌طلب هستند، نه سلطنت‌طلب. سلطنت‌طلب در ایران کسی خواهد بود که معتقد باشد براساس سابقه تاریخی ۲۵۰۰ ساله، پادشاهی، بهترین نظام برای اداره کشور در ایران می‌باشد. ولی به شخص خاصی نظر ندارد. چنین گروهی تا بحال دیده نشده است. اما پهلوی‌طلب صرفاً داوطلب بازگشت فرد خاصی به اریکه قدرت است.

س۶- از بعد از گروگانگیری دیدگاهی در جامعه به وجود آمد که نهضت آزادی دارای نگرشهای غربی و

نزدیک به غرب بویژه در سیاستهای خارجی است. نظر شما در این زمینه چیست؟

ج - چنین قضاوتی در حق نهضت آزادی ایران درست نیست و به کلی خلاف واقع است. تأکید و اصرار ما به احترام و رعایت معاهدات بین‌المللی در روابط دیپلماسی و خارجی، براساس منافع و مصالح ملی کشورمان می‌باشد نه به دلیل تمایلات غربی. این قرآن کریم است که مؤمنین را به ایفای تعهدات و میثاق‌ها، حتی با مشرکین، تا زمانی که طرف دیگر قرارداد، مفاد آن را نقض نکرده است، فرا می‌خواند. مخالفت ما با گروگانگیری و با حرکات مشابه بر همین اساس است.

روابط عمومی نهضت آزادی ایران

۱۱ خرداد ۱۳۷۴